

Momentplanering: Mellankrigstiden

Just efter det första världskrigets slut var opinionen i Europa och stora delar av världen enig; aldrig mer krig! Ändå skulle det bara dröja drygt tjugo år innan en än värre katastrof var ett faktum i och med det andra världskriget. Varför det gick så får vi reda på genom att studera mellankrigstiden.

Mål / centralt innehåll

Momentet ska ge eleven förutsättningar att utveckla

1. Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
4. Förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer.

Under momentet tar stoffet ansats i följande delar i det centrala innehållet i ämnesplanen för Historia 1b:

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Olika historiska frågeställningar och förklaringar kring långsiktiga historiska förändringsprocesser som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster.

Material

Arnstad, Henrik, "Sverigedemokraterna är ett fascistiskt parti", Dagens Nyheter 2012-11-15,

<http://www.dn.se/debatt/sverigedemokraterna-ar-ett-fascistiskt-parti/> hämtad 2014-04-01

Nyström, Hans & Nyström, Örjan, *Perspektiv på historien A*, Malmö 2001 298-326

Kunskapskrav

E

Eleven kan översiktligt redogöra för **förändringsprocesser, händelser och personer** under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem.

Dessutom kan eleven översiktligt redogöra för **förloppen av förändringsprocesserna** och händelserna samt deras **orsaker och konsekvenser**. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar översiktligt deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger enkla exempel på, och förklarar översiktligt, **samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden**.

Dessutom kan eleven dra några enkla slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för **betydelse för framtiden**.

Eleven kan med viss säkerhet **använda några historiska begrepp** för att formulera, utreda, förklara och **dra slutsatser** om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

C

Eleven kan utförligt redogöra för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val. Dessutom kan eleven utförligt redogöra för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar utförligt deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger enkla exempel på, och förklarar utförligt, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom kan eleven dra några välgrundade slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven kan med viss säkerhet använda historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

A

Eleven kan utförligt och nyanserat redogöra för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val. Dessutom kan eleven utförligt och nyanserat redogöra för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar utförligt och nyanserat deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger komplexa exempel på, och förklarar utförligt och nyanserat, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband. Dessutom kan eleven dra några välgrundade och nyanserade slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven kan med säkerhet använda historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Instuderingsfrågor

1. Beskriv bakgrunden till begreppet “det glada 20-talet” och ge exempel på något kulturuttryck som hör till den utvecklingen. (298-99)
2. Beskriv kort bakgrund och orsaker till börskraschen 1929. (300)
3. Varför blev den ekonomiska krisen efter börskraschen så svår? (301-2)
4. Beskriv situationen för de många arbetslösa i Europa och USA under den stora depressionen. (302)
5. Beskriv hur Stalin tog makten i Sovjetunionen och klargör hur han förändrade den jättelika staten. (306-7)
6. Stalins terror är ett av 1900-talets stora brott mot mänskligheten. Vilka orsaker finns bakom terrorn och hur bedrevs den? (308-10)
7. Vad innebar Versaillesfreden för Tyskland? (311-12)
8. Det var inte många som uppskattade Weimarrepubliken. Vilka var dess fiender och varför? (311-12)
9. På vilket sätt skilde sig nazisterna från andra högerpartier i Weimartyskland? (313-14)
10. Vilka var de centrala idéerna i den nazistiska ideologin? (313-14)
11. Hur kommer det sig att nazisterna kom till makten i Tyskland? Lyft fram både långsiktiga faktorer och direkta orsaker i samband med maktövertagandet. (311-316)
12. När nazisterna väl tagit makten gjorde de allt för att behålla makten. Beskriv hur propaganda användes och meningsmotståndare tystades. (316-17)
13. Även de demokratiska stormakterna Storbritannien och Frankrike hade problem under mellankrigstiden. Hur kommer det sig att demokratin överlevde i Frankrike trots starka fascistiska grupper och antisemitisk tradition? (319-20)
14. Beskriv hur Hitler efter maktövertagandet bryter mot Versaillesfredens villkor och steg för steg genomför en alltmer aggressiv utrikespolitik. (321-23)
15. Förklara begreppet “eftergiftspolitik” utifrån de demokratiska ländernas utrikespolitik gentemot Hitler. (323)
16. Varför var Ribbentrop-Molotov-pakten så överraskande? (326)

Läs Henrik Arnstads artikel där han hävdar att Sverigedemokraterna är ett fascistiskt parti:

<http://www.dn.se/debatt/sverigedemokraterna-ar-ett-fascistiskt-parti/>

Fundera över följande frågor:

- A. Vad var kärnan i den gamla mellankrigstida fascismen?
- B. Hur skiljer sig dagens fascism från den gamla klassiska?
- C. Hur bör de traditionella partierna göra för att bekämpa fascismen idag, något som vi enligt Arnstad kan lära av historien?
- D. Vad tror du själv? Håller historien på att upprepa sig när de nationalistiska (och fascistiska) partierna får allt större makt i flera europeiska länder?

